

Eta krisi handiak Trump eta Sanders errun zituen zazpigarren urtean



Pello Zubiria Kamino

@pellozubiria

Lanak izango ditu AEBetako establishmentak Hillary Clinton eramateko Etxe Zuriraino. Lehenbizi Bernie Sanders zaharra menderatu beharko du, nork esan XXI. mendean inork arrakasta lortu behar zuenik AEBetan sozialismo hitz tabua beregain hartuta. Eta ondoren Donald Trump, mendebaldeko pailazo populisten karikatura boteretsua. Horiekin azaleratu da 30 urteko esperimendu neoliberalak eta azken zazpi urteko krisi handiak AEBetako klase ertainetan zabaldutako beldur anitza.

Bi hautagai *anti-sistema* beren alderdien aparatuekin erraldoiekin borrokan AEBetako lehendakaritza hartzeko, horra 2016ko udaberriak ekarri digun ikuskizun txundigarria. Bata krisitik irteteko neurri sozialistak aipatzen, bestea hitzetik hortzera zangopean erabiltzen demokrazia yankiaren printzipio oro. Asier Blasek zorrotz azaldu berri duenez ARGIAN (*"AEBetako primarioak aldaketa sozialaren sintoma"*) orain eztabaida ez da jokatzeko Obamaren eta Tea Party mugimenduaren artean, orain eztabaida Occupy Wall Street eta eskuinteko populismoaren artekoa da.

Ari Shavit idazle israeldarrak *Ha'aretz* egunkarian idatzi du Donald Trump azaldu denetik Iparramerikako lehen leerroan berari gutxiago galdetzen diotela Israelen palestinarrak zanpatuz Benjamin Netanyahuaren gobernuak egiten dituen desmasiez: "Nola iritsi da [Trump] clown distiratsu bezain arriskutsu, hinguin garri eta arlote hau Etxe Zuria okupatzen hain gertu?". Hiru beldurrek eraginda, erantzun du Shavitek berak.

Hasteko amerikar nortasuna galtzeko beldurra, funtsean biztanle zuri eta kontserbadoreek sentitzen dutena; beltzez gain latino, asiarrak eta abarren ugaritzearekin herrialdea eskuetatik ihes egiten ari balitzaie bezala. Estutasun ekonomikoak daude gero, AEBetako klase ertain famatua ahultzeak ekarritakoak. Eta azkenik AEBen gainbeheraren beldurra, "amerikarren mendea" izandako XX.a bukatu albiste gutziek aipa-

tzen dituztelako Txinaren indar gero eta handiagoa, Errusiaren probokazioak, yankiak Ekialde Hurbileko gatazken zingiretan harrapatuta irten ezinik...

Michael Hirsh *Politico* magazineko zuzendariak uste du (*"Why Trump and Sanders Were Inevitable"*) azken 30 urteotan errepublikarrek bezala demokratek berdin sustatu dituztenez globalizazioa eta eredu neoliberalak, denbora kontua baizik ez zela 2008ko krisiak establishmentaz kanpoko liderrak erne araztea, izan Sanders eta Trump edo beste ezberdin batzuk.

"Urteotan ugariak izan dira abisuak: 90eko hamarkada amaieran globalizazioaren kontrako manifestazioak, errepublikarren artean Ross Perot eta Pat Buchananek jokatuak papera, 2011n Occupy Wall Street mugimendua... "Eta batez ere gertatu da klase ertainaren irabaziak gainbehera etorri direla, bitartean aberats oso aberatsak gero eta isolatuago bizi zirelarik; horra kalte mantso egiten duen benetako azido soziala".

Gauko gizarte ez-igualitarioaren oinarrian den politika neoliberalak errepublikarrek antolatuta zuten arren, ondoren Bill Clinton eta Obama berak sustatu dute neoliberalismoaren mantra, defizit publikoak gutxitu eta aberatsenei zergak murriztea, aberatsago bihurtutako aberatsek pilatu ondasunak azpikoak bustiko zituelakoan euri meheak bezala.

"Trump eta Sanders dira -dio Hirshek- amerikarren egonezinen *yin*

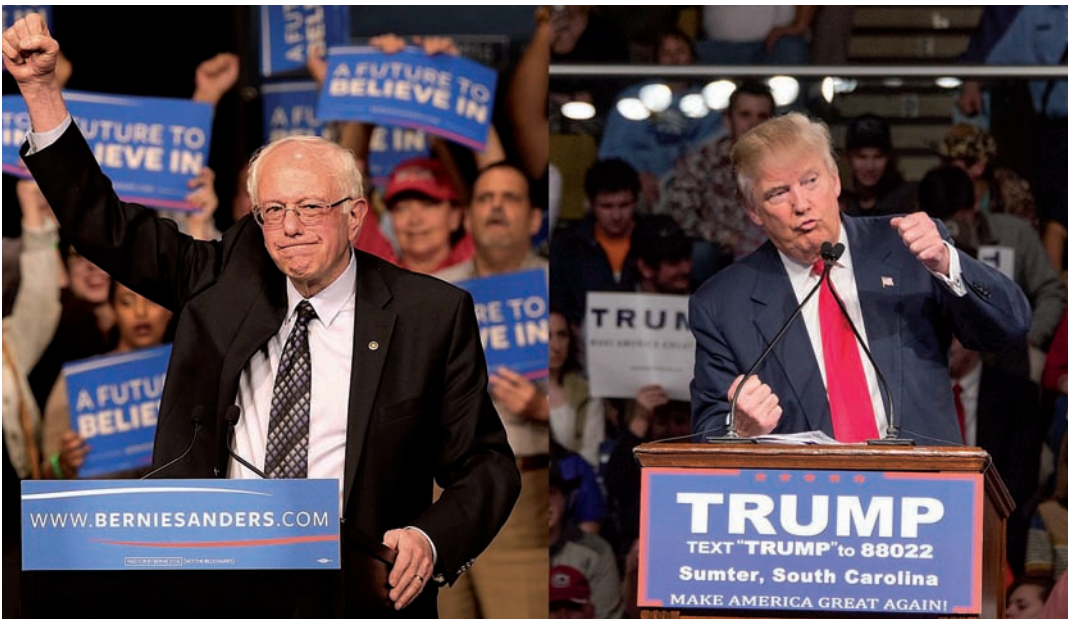


eta *yang*; bakoitzak bere modura azaltzen du amerikar askok sentitzen duten justiziarik eza". Baina amerikar amorraraziok ez dira denak industriaren ondorengo informazioaren gizartean lekua bilatu ez duten jende formazio gutxiko eta kualifikazio urrikoak, unibertsitateko diploma atera berria duten gazte langabetu ondo prestatu asko ere berenganatu dute.

Horietako batzuek maite dute Trump dei egiten duenean mugak ixtera etorkinei, gure gazteei lanpostuak kentzen dizkieten ustezko lapur horiei. Beste batzuek nahiko lukete Sandersek preso sartzea Wall Streeteko marrazoak eta munduarekin itun justuagoak sinatzea. Hirshen analisiaren arabera, batak bezala besteak berenganatzen dituzte haserre daudenak opilaren zati txikiagia egokitu zaielako, gauzak aldatzeko ohiko alderdiek ez dutela balio uste dutenak.

Globalizazioak kaltetuak

Dani Rodrik Harvardeko ekonomialariak esana du klase ertainaren zanpatze gupidagabea kantzer bat dela luzaz ardatu ez dena. Trump eta Sanders bikotearen fenomenoak ekarri du merkatu kapitalistak bere burua txukun arautuko zuelako uste sinplista, azkenean eskuintean eraikuntzako aberats aho handia eta ezkerrean sozialista buru soildua aurkitu diren arte antiglobalizazioak, antiliberalismoak, etorkinen kontrako haserreak eta Wall Streeten aurkakoak topo egiten duten bidegurutzean.



Ezkerrean Bernie Sanders, demokraten sailean Hillary Clintoni hautagai izateko gerra gogorra ematen ari zaiona. Eskuinean Donald Trump, errepublikarren aparatuek eta beste indar askok geldiarazi nahi izan duten arren hautagaitza kasik seguru lortuta daukan enpresaburu eskuindar populista. Biak ageri dira AEBetako jende askoren haserrearen yin and yang bailiran, bakoitzak bere moduan mamitzen duelarik amerikar askok sentitzen duten bidegabekeriaren eta gaizki tratatuak izatearen amorrua.

Askoren burutazioetan klaserik gabeko gizartea omen zena, AEBetako, urteotan bilakatu da 1914ko Europa aristokratiko hartakoa baino are desberdintasun handiagokoa, Thomas Pikettyk erakutsi duenez. Hein handi batean mundializazioak ekarri du hori, maila goreneko profesional eta ugazabak aberastu ditu eta gainerakoak proportzioan pobretu. Zeren eta mundu globalizatuan kapitala tximistaren abiaduran mugitzen den bitartean eskulana -langileak- itsasontziz, trenez edo hegazkinez bidaiatu behar duelako.

AEBetako langileei konkurretzia egiten diete atzerriko langile txiroagoek, baina bitartean Wall Streeteko konpainiek inoiz baino irabazi handiagoak dauzkate. Langileen artean, goi mailako enplegatuen eta gainerakoen soldatak sekula baino urrunago daude elkarrengandik.

Eta ugazaba traketsena konpainiatik despeditzen da urrezko prima jasota.

Rodriken aburuz, "orain ezin da defenditu nazio gisa denok txalupa berean goazenik. Azkenean hasi baikara ulertzen globalizazioaren etekinak hein handienez eskuratu dituztela kualifikazio handiena eta mugitzeko ahalmen gehiena zutenen eskuetara, kapitalean esku hartu zezaketenetara".

Economic Policy Instituterean kalkuluetan, AEBetako langileen soldatak izozturik geratu dira 70eko hamarkadatik; aldiz, gizartearen gaineko aldean den %1aren irabaziak %156 handitu dira eta gailurraren puntan den %0,1arenak berriz %362.

Baina finantzen 2008ko eztaandak are gehiago nabarmendu zuen amerikarren arteko leizea, erdi mailakoei hondamendia ekarri baitzien. Erreserba Federalak

kalkulatu du klase ertain izendatu daitezkeen horretako etxeetan urteko diru sarrerak jaitsi zirela 2007ko 126.400 dolarretatik 2010eko 77.300 dolarretara.

AEBak atzeraldi handitik ateratzen ari dira ekonomia arras aldatu batekin. Hainbeste aipatutako beroaldi berriak soilik aberatsenei ekarri die abantaila, akzioen igoera dela eta. Joan den otsailean *Harvard Gazettek* plazaratu du yankeen arteko %20 txiroenek 2014an ez zutela jaso AEBetako aberastasunaren %3,6 baino: 1974an %5,7 jasotzen zuten. Duela 40 urte AEBko aberastasunaren erdia biltzen zuten herritarren %40aren artean eta gaur %20ren eskuetara mugatu da opil zati hori bera.

Indar faktikoez lortu lezakete Clinton izendatzea lehendakari baina sustraiko arazo horiek konpondu gabe ez dituzte matxinada berriak saihestuko. ■



zuri begira



ZINKUNEGI OPTIKA

Hernani, 23 · 20004 Donostia
T. 943 420 624
info@zinkunegioptika.com
www.zinkunegioptika.com